

Relele tratamente: expertiza Centrului de Medicină Legală

Vasile Șarpe

Director, Centrul de Medicină Legală

Natalia Toporeț

Expertă judiciară medico-legală

Relele tratamente: expertiza Centrului de Medicină Legală

www.promolex.md

Centrul de Medicină Legală se prezintă ca o instituție centrală în două sisteme-piloni ale societății: medicina și justiția. Dacă am face o analogie cu arhitectura instituțional-juridică, puterea Centrului de Medicină Legală s-ar asemena cu puterea Curții Supreme de Justiție, având capacitate de a emite verdictul final în cauze civile și penale, datorită suportului probatoriu științific pe care îl oferă.

În plus, Centrul de Medicină Legală, privit ca un laborator continuu de inovare, joacă un rol esențial în progresul și în schimbarea paradigmelor din domeniul medical, acoperind un spectru larg de activități.

Pentru ca Centrul de Medicină Legală să-și îndeplinească misiunea neafectat, autoritățile statului trebuie să abordeze această instituție cu o seriozitate distinctă, să reevalueze

politicile și fondurile alocate acesteia, având o perspectivă orientată spre dezvoltare și modernizare.

În prezentul Articol, sunteți invitați să lecturați interviul realizat cu Vasile Șarpe, Director la Centrului de Medicină Legală, Natalia Toporeț, expert judiciar medico-legal, asistent universitar, Catedra de medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu”, care țin a accentua aportul instituției în eradicarea relelor tratamente în Republica Moldova.

Relele tratamente mai sunt o realitate de confruntare pentru Republica Moldova?

Relele tratamente nu sunt fenomene dosite în arhivele istoriei, ci o realitate dură de confruntare, îngrijorătoare prin lipsa de răspuns care i-ar pune capăt. Deși nu se înregistrează formate clasice de consumație a relelor tratamente, privite doar ca formă de existență în manieră modernizată, acestea indică asupra restanțelor pe care le mai au autoritățile în perceperea abordării bazate pe drepturile omului și în respectarea acesteia dincolo de spațiul supus controlului public.

De cele mai dese ori, exponenții Poliției și ai Agențiilor Pazelor Particulare fac uz de tortură, depășind limitele de intervenție în timpul procesului de reținere sau în faza menținerii ordinii publice. De asemenea, altercațiile dintre deținuți, care nu sunt oprite prompt, devin o altă fațetă a relelor tratamente care au loc, frecvent, în contextul cotidian.

Preferând să ne încredem în statisticile naționale privind relele tratamente, ținem a spera că fenomenul se află în diminuare. Cu toate acestea, se afirmă că ne-raportarea tuturor incidentelor alimentează acea stare de normalitate, demisia experților judiciari și lipsa personalului de substituție în cadrul Centrului de Medicină Legală și a

subdiviziunilor sale teritoriale, indisponibilizează probarea unor grave infracțiuni, permițându-le, grație impunității, să devină virulent-transparente.

Cu toate acestea, odată ajunse în cadrul Centrului de Medicină Legală, victimele pretinșelor acte de tortură, tratament inuman sau degradant, ajung să fie supuse expertizei 24/7, în corespundere cu prevederile Protocolului de la Istanbul, pentru a reconstrui incidentul și pentru a determina dacă există sau nu latura obiectivă a infracțiunii. Este important de menționat că aria de competență se referă doar la expertizarea agresiunilor fizice, nu și a celor verbale.

Cu titlu de exemplu, se observă că pe parcursul anului 2019, Centrul de Medicină Legală și subdiviziunile sale teritoriale au examinat 458 de pretinse cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant. Numărul acestor cazuri a scăzut, semnificativ, în anul 2020, fiind înregistrate 228 de cazuri. În anul 2021, numărul cazurilor a continuat să scadă, ajungând la 217, iar în anul 2022 s-a înregistrat o ușoară creștere, cu un total de 231 de cazuri examinate.

În plus, trebuie să evidențiem că toate decesele survenite în custodia statului sunt examinate sub rigorile prevederilor Protocolului de la Istanbul, pentru a verifica dacă au avut loc acte de tortură, pentru a întrerupe orice formă de perpetuare a unei astfel de infracțiuni și pentru a aduce în fața răspunderii funcționarului publici participanți.

Sarcinile revenite expertului judiciar din cadrul Centrului de Medicină Legală și-a subdiviziunilor sale în expertizarea unei potențiale victime a torturii

În ordine firească, expertul judiciar trebuie să se refere la cadrul regulator internațional, național și să se conducă de tehnica de lucru direct aplicabilă. Trebuie să fie familiarizat cu formele și cu metodele de aplicare a torturii pentru a putea evalua și categorisi actul supus expertizei. De

asemenea, urmează să documenteze amănunțit istoricul traumei, datele documentelor medicale, acuzele și, doar după, să descrie în detaliu, leziunile corporale constatate, efectuând o descriere amănunțită, însoțită de planșa fotografică. Consolidarea celor constatate într-o sinteză este o altă componentă care oferă o imagine de ansamblu asupra obiectului supus expertizei, asistând la ajustarea și la refacerea unor necunoscute.

Pentru decodificarea unei infracțiuni sunt necesare abilități înalt profesioniste, de altfel, știința medicinei legale înglobează și analizează o vastă gamă de domenii medicale, fiind responsabilă pentru cunoașterea întregului pentru a da răspunsuri la cazuri particulare. Fiind recunoscut aspectul – medicina legală reprezintă o specialitate pluridisciplinară care utilizează un complex de cunoștințe și de metode medico-biologice de investigație pentru rezolvarea problemelor cazuisticii juridice.

Experții judiciari ai Centrului de Medicină Legală conjugă eforturi substanțiale pentru a servi justiției și pentru a asista persoana în demonstrarea violării drepturilor sale și în eventuala reparație a acestora. Răspunderea pe care o poartă experții judiciari îi motivează să se documenteze intensiv și să pregătească elemente probatorii nepărtinitoare pentru justiție, fiind vorbitori ai adevărului și forțe motrice în cauze penale și civile.

Produsul expertului judiciar răspunde decisiv și direct probatoriu pentru înfăptuirea justiției în referința: prezenței leziunilor, localizării și vechimii acestora; mecanismului de formare a leziunii; corelației dintre leziunile corporale constatate și alegațiile presupusei victime a infracțiunii de tortură; caracteristicilor agentului vulnerant; semnelor modului de producere a traumei. **Astfel, expertiza medico-legală este unicul element care potențează eradicarea torturii, în lipsa acesteia, organele de drept fiind immobilizate în a demonstra existența și sancționarea**

fenomenului.

Deși nu există o procedură operațională pentru examinarea pretinselor victime ale torturii, Metodica tip de efectuare a expertizei judiciare medico-legale – Expertiza persoanelor este direct aplicabilă, având o acoperire generală, aceasta se face implementabilă în colaborare cu prevederile Protocolului de la Istanbul.

De asemenea, interviul cu presupusa persoana supusă actelor de tortură, în mod alăturat, are relevanță pentru reconstrucția incidentului. Se ține a se preciza că pentru realizarea expertizării victimelor, de regulă, sunt antrenați 2 experți judiciari, care, însă, nu se bucură de-o specializare distinctă pentru domeniul de intervenție. De altfel, Centrul de Medicină Legală și subdiviziunile sale teritoriale nu dispun de unități cu competență specială în expertizarea actelor de tortură, condiție care determină experții judiciari în a-și perfecționa continuu cunoștințele pentru a răspunde cererii justiției.

Complementar se ține a accentua – anual, corpusul administrativ al Centrului de Medicină Legală efectuează evaluarea rapoartelor realizate de către experții judiciari pe componenta expertizării actelor de tortură pentru a atesta ce neconformități sunt admise, în mod suplimentar, este consultată și poziția organelor Procuraturii în denivelarea deficiențelor admise în procesul de expertizare, iar pe fundalul acestor observații se remarcă necesități de instruire, se înaintează o listă de constatări care urmează a fi luată în calcul de către expertul supus evaluării pentru a-și reorienta practicile. Alăturat, în procesul de evaluare se identifică și temeuri de aplicare a sancțiunilor disciplinare pentru neconformitățile constatate, coroborate cu gradul afectării calității raportului. Fiind aplicabilă, în unele cazuri, și sancțiunea eliberării din instituție.

Printre cele mai răspândite neconformități, atestate în cursul

evaluării, se prezintă ca: nerespectarea algoritmului descrierii detaliate a leziunilor corporale; omiterea realizării planșei fotografice.

Cu titlu de concluzie pentru cele menționate anterior: justa abordare a nonconformităților prin prevenție și prin sancțiuni propriu-zisă asistă la îmbunătățirea serviciilor prestate de Centrul de Medicină Legală care sunt în legătură intrinsecă înfăptuirii dreptății, dezvănuării persoanei, proeminenței dreptului și descurajării actului criminal.

Mai mult, sub aspect larg, Centrul de Medicină Legală, fiind în subordinea Ministerului Sănătății, ca semnatar al Ordinului nr. 77 din 31.12.2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant, co-participă la procesul de eradicare a relelor tratamente, raportând organelor Procuraturii specializate incidentele de presupusă implicație a acestora, însă, cu regret, se ține a se menționa: deși Centrul de Medicină Legală și subdiviziunile sale teritoriale, punctual, raportează totalitatea incidentelor care trezesc prezumții de infracțiuni de rele tratamente, nu există un mecanism care ar asigura stocarea și analizarea minuțioasă a informației, la finele anului, Centrul de Medicină Legală și Procuraturile specializate operând cu statistici antipode.

Examinarea relelor tratamente în mediul carceral – mediu propice de dezvoltare al torturii, tratamentului inuman sau degradant

Centrul de Medicină Legală a participat cu instrumentar variat în a asista Administrația Națională a Penitenciarelor să depășească zonele critice care admit dezvoltarea relelor tratamente. Instruirile predestinate personalului medical cu obiect – documentarea justă a leziunilor fizice – reprezentându-se ca una dintre activitățile centrale, care gravitează în jurul dezideratului 0 toleranță față de rele

tratamente.

De altfel, s-a atestat că documentarea defectuoasă a presupuselor cauze de tortură de către personalul medical al instituției penitenciare limitează optica de analiză a expertului judiciar, când cel din urmă este solicitat a concluziona în referința retrospectivei incidentului. Prezentarea lacunară a datelor împiedică expertul judiciar să ofere o apreciere direct privitoare adevărului.

Mai mult, deși anterior se practica deplasarea expertului judiciar în incinta penitenciarului pentru cercetarea circumstanțelor faptei, în prezent, asemenea exercițiu se practică rar din motivul insuficienței drastice a resurselor umane.

Astfel, experții judiciari din cadrul Centrului de Medicină Legală îndeamnă personalul medical al instituțiilor penitenciare să porceadă la o examinare calitativă, neafectată pe dimensiunea imparțialității atunci când relaționează cu o probabilă victimă a relelor tratamente. Devine primordială și direct antrenată în răspundere implicația acestora în curmarea actelor inumane în mediul carceral, sunt resursa umană profesionistă cheie care poate stăvili fenomenul și care poate aduce lumină în investigarea blocului de infracțiuni al relelor tratamente. Suplimentar, experții judiciari din cadrul Centrului de Medicină Legală solicită ca angajații sistemului penitenciar ori de câte ori apreciază necesară escortarea pentru expertizare a persoanei, să procedeze la o escortare în termeni utili, în decursul a 24 de ore, pentru a nu permite, prin inacțiune, schimbarea morfologică/regenerarea leziunilor corporale, astfel încât probele esențiale să se piardă.

Practicarea medicinei legale în Republica Moldova

- În prezent, atât Centrul de Medicină Legală, cât și subdiviziunile sale teritoriale suferă din urma crizei

resursei umane profesioniste, recent și-au depus cererile de demisie un specialist de categoria întâi în cadrul SML Anenii Noi, un specialist de categoria superioară din cadrul SML Călărași. Se ține a menționa că un specialist de categorie superioară din cadrul SML Fălești a atins vârsta de pensionare, părăsind, astfel, sistemul. De asemenea, Centrul de Medicină Legală, recent, a recepționat cererile de demisie a doi specialiști iluștri, unul care a activat timp de o lună în cadrul instituției, iar celălalt care a activat o bună parte din viața sa în materia medicinei legale. O asemenea statistică îngrijorătoare plasează în colaps sistemul de justiție, care fără probatoriul științific, riscă să piardă din puterea de constatare a componentelor de infracțiuni și-a sancționării acestora, lăsând ca normele care veghează asupra vieții și sănătății umane să fie golete de conținut, dată fiind lipsa aranjamentului care ar demonstra legătura de cauzalitate dintre pagubă și factor generator. Se admite, irevocabil, faptul că hotărârile instanțelor se întemeiază pe constatările experților judiciari care posedă îndemânarea și vocația de a combina gândirea juridică și cea medicală, expertiza medico-legală răspunzând la identificarea obiectului vulnerant sau a mijloacelor prin intermediul cărora s-a săvârșit infracțiunea.

- Remunerația angajaților Centrului de Medicină Legală nu este proporțională cu eforturile intelectuale și educaționale depuse, nu răspunde cerințelor de consum, fiind vădit neatractivă pe piața muncii. Această situație se află în disonanță cu profilul unui asemenea specialist care, pentru a obține o astfel de titlatură, are nevoie de o instruire îndelungată pe parcursul a 13-10 ani, alături de instruirii continue și practicări în vederea auto-perfecționării. Mai mult, deși medicina legală este una dintre specialitățile unice care interacționează cu medii nocive, precum cercetarea

cadavrelor la locul depistării acestora, indiferent de circumstanțele meteorologice și gradul de risc de expunere; examinarea cadavrelor în stare de putrefacție; interacțiunea cu substanțe toxice de origine cadaverică și chimică, aceste aspecte nu sunt luate în considerare în individualizarea salarizării. Prin comparație, în România, un specialist de categoria superioară este remunerat cu 8000 de euro pentru aportul său profesional, în timp ce în Republica Moldova, un specialist al Centrului de Medicină Legală este remunerat de aproximativ zece ori mai puțin. Aceste diferențe semnificative în remunerație creează o inechitate în sistemul de plată pentru specialiști, afectând calitatea serviciilor de medicină legală, atragerea și retenția personalului calificat. Pentru a asigura un sistem eficient și calitativ, în domeniul medicinei legale în Republica Moldova, este imperativ ca autoritățile de resort să-și modifice abordarea.

- Deși remunerația unui specialist al Centrului de Medicină Legală este constrângătoare, reglementările actuale nu permit cumularea unui post de muncă suplimentar în mediul privat pentru a satisface necesitățile financiare. Astfel, rigiditatea condițiilor de profesare discriminează experții Centrului de Medicină Legală și pe cei din subdiviziunile teritoriale în privința obținerii unor posibilități suplimentare de câștig, opțiune deschisă pentru oricare alt medic.

În pofida greutăților întâmpinate în cursul realizării misiunii, instituția își depășește condiția, identificând alternative pentru revigorarea sistemului. Recent, a fost dată în exploatare Unitatea de examinare medico-legală a victimelor violenței fizice și sexuale din incinta Centrului de Medicină Legală din mun. Chișinău, a cărei funcționare se conciliază cu standardele internaționale și naționale, asigurând o bună interacțiune cu beneficiarul serviciului, dar și cu sistemul de drept, predându-i produse cu efect probatoriu indubitabil.

Se are în vedere ca, în viitor, pânza teritorială a unităților de examinare medico-legală a victimelor violenței fizice și sexuale să fie supusă modernizărilor.

De asemenea, se ține a se menționa: în premieră Centrul de Medicină Legală va obține aparatajul necesar pentru efectuarea vitropsiei, ceea ce ar însemna achiziționarea posibilității realizării autopsiei virtuale. Noul instrumentar va revoluționa practicile instituției și o vor propulsa la un nivel înalt de practicare a medicinei legale. Aceste inițiative demonstrează angajamentul instituției în adaptarea la nevoile și la cerințele actuale, asigurând un serviciu de calitate, în pas cu tehnologia avansată din domeniu. Prin implementarea acestor îmbunătățiri, Centrul de Medicină Legală va continua să își consolideze rolul vital în sistemul de justiție, de medicină și de știință.